

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI
KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

TARCZA ANTYKRYZYSOWA

PORADNIK DLA RADCÓW PRAWNYCH

WYBRANE ZAGADNIENIA

Wydanie IV

STAN PRAWNY: GRUDZIEŃ 2020 R.

SPIS TREŚCI:

1. ZAWIESZENIE BIEGU TERMINÓW PROCESOWYCH I TERMINÓW MATERIALNEGO PRAWA ADMINISTRACYJNEGO.....	3
2. POZOSTAŁE ZMIANY W PRZEPISACH PROCEDURALNYCH.....	4
3. WSTRZYMANIE ROZPOCZĘCIA I PRZERWANIE BIEGU TERMINU DO ZŁOŻENIA WNIOSKU O OGŁOSZENIE UPADŁOŚCI.....	12
4. NIEKTÓRE ZMIANY W PRZEPISACH PRAWA MATERIALNEGO.....	12
5. ZMIANY W DORĘCZANIU KORESPONDENCJI.....	13

DEFINICJE

Ileokroć w poradniku jest mowa o:

- ustawie o zwalczaniu COVID-19, należy przez to rozumieć ustawę z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1842 ze zm.;
- Tarczy antykryzysowej 2.0, należy przez to rozumieć ustawę z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 568 ze zm.) oraz ustawę z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 695 ze zm.);
- Tarczy antykryzysowej 3.0, należy przez to rozumieć ustawę z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 875 ze zm.).

RADCA PRAWNY W URZĘDZIE I SĄDZIE

Zmiany w przepisach regulujących postępowania przed sądami powszechnymi, sądami administracyjnymi i organami administracji publicznej.

1. ZAWIESZENIE BIEGU TERMINÓW PROCESOWYCH I TERMINÓW MATERIALNEGO PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (tzw. Tarcza antykryzysowa 3.0), wprowadziła istotne zmiany w zakresie rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych („Tarcza antykryzysowa 1.0” po zmianach wprowadzonych przez „Tarczę antykryzysową 2.0”). Najważniejsze zmiany dotyczą zawieszenia i wstrzymania rozpoczęcia biegu terminów procesowych oraz biegu terminów administracyjnego prawa materialnego. Ponadto w ramach postępowania cywilnego zostały wprowadzone tzw. zdalne posiedzenia sądu.

BĘDĄ BIEGŁY TERMINY PROCESOWE ORAZ TERMINY ADMINISTRACYJNEGO PRAWA MATERIALNEGO

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w pierwotnym brzmieniu zakładała zawieszenie biegu terminów administracyjnego prawa materialnego oraz zawieszenie biegu terminów procesowych. Aktualnie jednak Tarcza antykryzysowa 3.0 całkowicie zrezygnowała z tego rozwiązania. Oznacza to, że począwszy od dnia 24 maja 2020 r. zawieszono dotychczas terminy będą biegły dalej, zaś terminy, których bieg w ogóle się nie rozpoczął, zaczną biec.

W jakich sprawach nastąpiło zawieszenie biegu terminów procesowych?

Przypominamy, że zawieszenie biegu terminów procesowych dotyczyło postępowań:

- sądowych, w tym sądownoadministracyjnych,
- egzekucyjnych,
- karnych,
- karnych skarbowych,
- w sprawach o wykroczenia,
- administracyjnych,
- postępowań i kontroli prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa,
- kontroli celno-skarbowych,
- postępowań w sprawach, o których mowa w art. 15f ust. 9 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych,
- innych, prowadzonych na podstawie ustaw.

Bieg jakich terminów materialnego prawa administracyjnego był zawieszony?

Dotychczasowy stan prawny przewidywał, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 bieg przewidzianych przepisami prawa administracyjnego terminów:

- od zachowania których jest uzależnione udzielenie ochrony prawnej przed sądem lub organem,
- do dokonania przez stronę czynności kształtujących jej prawa i obowiązki,
- przedawnienia,
- których niezachowanie powoduje wygaśnięcie lub zmianę praw rzeczowych oraz roszczeń i wierzytelności, a także popadnięcie w opóźnienie,
- zawitych, z niezachowaniem których ustawa wiąże ujemne skutki dla strony,
- do dokonania przez podmioty lub jednostki organizacyjne podlegające wpisowi do właściwego rejestru czynności, które powodują obowiązek zgłoszenia do tego rejestru, a także terminów na wykonanie przez te podmioty obowiązków wynikających z przepisów o ich ustroju

– nie rozpoczynał się, a rozpoczęty ulegał zawieszeniu na ten okres.

Od kiedy rozpoczynają bieg terminy procesowe i terminy administracyjnego prawa materialnego, których bieg został zawieszony na podstawie postanowień Tarczy antykryzysowej 1.0?

Terminy administracyjnego prawa materialnego, jak również terminy procesowe, których bieg nie rozpoczął się na podstawie art. 15zrz ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, rozpoczynają bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie Tarczy antykryzysowej 3.0, tj. w dniu 24 maja 2020 r. Ustawodawca analogicznie uregulował kwestię terminów, których bieg uległ zawieszeniu na podstawie art. 15zrz ust. 1 ww. ustawy – terminy te będą biegły dalej począwszy od dnia 24 maja 2020 r.

2. POZOSTAŁE ZMIANY W PRZEPISACH PROCEDURALNYCH

Podstawa prawna: art. 15zru i art. 15zrx ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Specustawa w sprawie przeciwdziałania COVID-19 oprócz zawieszenia biegu terminów procesowych wprowadziła również inne zmiany w zakresie postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego.

• POSTĘPOWANIE CYWILNE

Czego dotyczą zmiany w postępowaniu cywilnym w okresie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii?

Tarcza antykryzysowa 1.0 wprowadziła szereg zmian w ramach postępowania cywilnego:

- 1.1.1.1. Możliwość delegowania spraw do innego sądu na obszarze danej apelacji,
- 1.1.1.2. Możliwość delegowania spraw do innego sądu spoza danej apelacji,
- 1.1.1.3. Wstrzymanie wykonania tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego,
- 1.1.1.4. Brak obowiązku przedstawienia zaświadczenia lekarza sądowego celem usprawiedliwienia niestawiennictwa na rozprawie,
- 1.1.1.5. Możliwość rozpoznania wniosku o zabezpieczenie przez jednego sędziego na posiedzeniu niejawnym.

Ponadto Tarcza antykryzysowa 3.0 wprowadziła możliwość prowadzenia zdalnych posiedzeń, rozpraw oraz rozszerzyła katalog spraw rozpoznawanych na posiedzeniu niejawnym. Możliwość delegowania sędziów do innego sądu została zniesiona w dniu 5 września 2020 r. na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Jakie zmiany wprowadzono w okresie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 w ramach postępowania egzekucyjnego?

W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 nie wykonuje się tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego. Nie dotyczy to jednak wykonania tytułów wykonawczych w przedmiocie nakazania przez sąd opuszczenia mieszkania przez członka rodziny wspólnie zajmującego mieszkanie, który swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie.

Czy w czasie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii obowiązują nowe zasady w sposobie usprawiedliwiania niestawiennictwa na rozprawie?

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 zwalnia strony i uczestników postępowania z obowiązku przedstawienia zaświadczenia lekarskiego w celu usprawiedliwienia niestawiennictwa przed sądem z powodu choroby.

Jakie zmiany wprowadzono w postępowaniu w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia?

W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 wnioski o udzielenie lub zmianę zabezpieczenia w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego. Wniosek podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, o ile na podstawie całokształtu okoliczności sprawy sąd nie uzna za konieczne rozpoznania wniosku na rozprawie. Nie wyłącza to wydania postanowienia przez referendarza sądowego w sprawach, w których ustawa to dopuszcza.

ZMIANY W RAMACH POSTĘPOWANIA CYWILNEGO – TARCZA ANTYKRYZYSOWA 3.0

Podstawa prawna: art. 15zsz¹–15zsz³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz art. 952¹ k.p.c.

Tarcza antykryzysowa 3.0 wprowadziła zmiany w procedurze cywilnej w ramach postępowania rozpoznawczego oraz w ramach postępowania egzekucyjnego, przy czym najważniejszą zmianą jest wprowadzenie tzw. zdalnych posiedzeń sądu oraz rozszerzenie możliwości przeprowadzania posiedzeń niejawnych.

Na czym polegają zmiany w ramach rozpraw i posiedzeń sądowych?

W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania cywilnego:

- rozprawę lub posiedzenie jawne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w nich uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, chyba

że przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego bez użycia powyższych urządzeń nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w nim uczestniczących;

- przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, zaś przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących i nie można przeprowadzić ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia ich o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne; w przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia sprzeciwu;
- jeżeli ze względu na szczególne okoliczności prezes sądu tak zarządzi, członkowie składu, z wyjątkiem przewodniczącego i referenta sprawy, mogą brać udział w posiedzeniu za pomocą środków komunikacji elektronicznej, z wyjątkiem posiedzenia, na którym dochodzi do zamknięcia rozprawy.

Wydawanie orzeczeń na posiedzeniu niejawnym

Jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów kodeksu postępowania cywilnego postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w całości, sąd może zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym po uprzednim odebraniu od stron lub uczestników postępowania stanowisk na piśmie.

Rozszerzenie możliwości rozpoznawania apelacji na posiedzeniu niejawnym

Tarcza antykryzysowa 3.0 rozszerzyła możliwość rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym o te apelacje, które zostały wniesione przed dniem 7 listopada 2019 r., o ile sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy lub wnosiła o przeprowadzenie niepodlegającego pominięciu dowodu z zeznań świadków lub przesłuchania stron.

Sąd rozpoznaje jednak sprawę na posiedzeniu niejawnym w razie cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania.

Wniosek o przeprowadzenie rozprawy składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. W przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia wniosku.

Zmiany w zakresie licytacji lokalu mieszkalnego lub nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym

Termin licytacji lokalu mieszkalnego lub nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym, które służą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika, wyznacza się na wniosek wierzyciela. Wierzyciel jest uprawniony do złożenia powyższego wniosku jeżeli wysokość egzekwowanej należności głównej stanowi co najmniej równowartość jednej dwudziestej części sumy oszacowania. Jeżeli egzekucję z nieruchomości prowadzi kilku wierzycieli, termin licytacji nieruchomości wyznacza się również w przypadku, gdy wnioski w tym przedmiocie złożyli wierzyciele, których łączna wysokość egzekwowanych należności głównych stanowi co najmniej równowartość jednej dwudziestej części sumy oszacowania.

Powyższych przepisów nie stosuje się, jeżeli należność przysługuje Skarbowi Państwa, wynika z wyroku wydanego w postępowaniu karnym lub mimo niespełnienia warunków przewidzianych w tych przepisach zgodę na wyznaczenie terminu licytacji wyraził dłużnik, do którego nieruchomość należy, albo sąd.

Sąd wyraża zgodę na wyznaczenie terminu licytacji na wniosek wierzyciela, jeżeli przemawia za tym wysokość i charakter dochodzonej należności lub brak możliwości zaspokojenia wierzyciela z innych składników majątku dłużnika. Na postanowienie sądu oddalające wniosek wierzyciela przysługuje zażalenie. Licytacji lokalu mieszkalnego lub nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym, które służą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika, nie przeprowadza się w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii oraz 90 dni po jego zakończeniu.

• POSTĘPOWANIE KARNE

Jakie zmiany obowiązują w procedurze karnej w okresie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii?

Tarcza antykryzysowa 2.0 w ramach postępowania karnego wprowadziła rozwiązania związane z:

1. delegowaniem spraw do innych sądów wyznaczonych,
2. przerwą w wykonaniu kary pozbawienia wolności (art. 14c),
3. wykonywaniem kary w postaci umieszczenia skazanego w odpowiednim zakładzie leczniczym (art. 14d),
4. odbywaniem posiedzeń sądu penitencjarnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (art. 14f);
5. usprawiedliwianiem niestawiennictwa przed sądem z powodu choroby.

Możliwość delegowania sędziów do innego sądu została zniesiona w dniu 5 września 2020 r. na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Kiedy sąd penitencjarny może zarządzić przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności?

W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 sąd penitencjarny, na wniosek dyrektora zakładu karnego zatwierdzony przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, może udzielić skazanemu przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, chyba że istnieje uzasadnione przypuszczenie, że skazany w czasie pobytu poza zakładem karnym nie będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności popełni przestępstwo lub nie będzie stosował się do wytycznych, poleceń lub decyzji właściwych organów związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 lub leczeniem zarażenia wirusem SARS-CoV-2.

Czy każdy skazany na karę pozbawienia wolności może skorzystać z przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności?

Nie każdy skazany może skorzystać z przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności. Ustawodawca przewidział przypadki, gdy nie stosuje się przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności. Dotyczą one skazanych:

1. za przestępstwo umyślne zagrożone karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata;
2. za przestępstwo nieumyślne na karę przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności;
3. w warunkach recydywy,
4. którzy z popełnienia przestępstwa uczynili sobie stałe źródło dochodu lub popełnili przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnienie przestępstwa,
5. za przestępstwo o charakterze terrorystycznym.

Jak przebiega postępowanie w sprawie wniosku o przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności?

Dyrektor zakładu karnego może złożyć wniosek, jeżeli w jego ocenie udzielenie przerwy skazanemu może przyczynić się do ograniczenia albo wyeliminowania epidemii. Do wniosku dołącza się opinię o skazanym, sporządzoną przez administrację zakładu karnego, dotyczącą okoliczności będących podstawą udzielenia przerwy.

W celu rozpoznania wniosku wyznacza się posiedzenie, w którym ma prawo wziąć udział prokurator. Jeżeli prokurator oświadczy, nie później niż do czasu wydania postanowienia w przedmiocie wniosku o udzielenie albo przedłużenie przerwy, że sprzeciwia się jego uwzględnieniu, sąd umarza postępowanie.

UWAGA!

Przepisy nie przewidują możliwości złożenia wniosku o przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności przez skazanego.

Na jaki okres zarządza się przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności?

Sąd udziela przerwy na czas oznaczony. Okres przerwy może być przedłużany na wniosek dyrektora zakładu karnego na dalszy czas oznaczony. Okres przerwy udzielonej na podstawie ust. 1 może trwać nie dłużej niż do ustania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19.

Kiedy skazany jest zobowiązany do powrotu do zakładu karnego?

Z dniem ogłoszenia przez właściwe władze o ustaniu stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, który stanowił przesłankę udzielenia skazanemu przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, udzielona uprzednio przerwa ustaje z mocy prawa. W takim przypadku skazany jest zobowiązany do powrotu do zakładu karnego w terminie 3 dni od ustania tego stanu, chyba że nie jest to możliwe z uwagi na obowiązki nałożone na niego na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

Kiedy skazany na karę pozbawienia wolności zostanie umieszczony w zakładzie leczniczym?

W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, jeżeli skazanemu nie można udzielić przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, a ograniczenie albo wyeliminowanie ryzyka zarażenia przez skazanego innej osoby nie jest możliwe w ramach działań podejmowanych w zakładzie karnym, dyrektor zakładu karnego może złożyć do sądu penitencjarnego wniosek, zatwierdzony przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, o wykonywanie kary w postaci umieszczenia skazanego w odpowiednim zakładzie leczniczym. Do wykonywania kary w postaci umieszczenia skazanego w zakładzie leczniczym stosuje się odpowiednio przepisy wydane na podstawie art. 260 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Na jaki okres zarządza się wykonanie kary pozbawienia wolności poprzez umieszczenie skazanego w odpowiednim zakładzie leczniczym?

Sąd orzeka o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poprzez umieszczenie skazanego w odpowiednim zakładzie leczniczym na czas oznaczony albo odmawia uwzględnienia wniosku, jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w art. 14d ust. 1 ustawy. Czas ten może być przedłużany na wniosek dyrektora zakładu karnego na dalszy czas oznaczony. Czas wykonywania kary w postaci umieszczenia skazanego

w odpowiednim zakładzie leczniczym może trwać nie dłużej niż do ustania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19.

Jak przebiega postępowanie w sprawie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności poprzez umieszczenie skazanego w odpowiednim zakładzie leczniczym?

W celu rozpoznania wniosku wyznacza się posiedzenie, które odbywa się jednak bez udziału stron. Sąd wydaje postanowienie, na które zażalenie przysługuje prokuratorowi i dyrektorowi zakładu karnego.

Czy skazany na karę pozbawienia wolności musi brać udział w posiedzeniu sądu penitencjarnego osobiście?

Ustawa nowelizująca przewiduje również możliwość odbycia posiedzenia, w którym udział bierze skazany pozbawiony wolności przy pomocy urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Zgodnie z ustawą, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, w wypadku gdy w posiedzeniu sądu penitencjarnego bierze udział skazany pozbawiony wolności, posiedzenie to może się odbyć przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W miejscu przebywania skazanego w czynności tej bierze udział przedstawiciel administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego. Przepisy art. 517ea ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Czy w czasie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii obowiązują nowe zasady w sposobie usprawiedliwiania niestawiennictwa na rozprawie?

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 zwalnia strony i uczestników postępowania z obowiązku przedstawienia zaświadczenia lekarskiego w celu usprawiedliwienia niestawiennictwa przed sądem z powodu choroby.

• POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

W postępowaniu administracyjnym wprowadzono ułatwienia w procesie budowlanym w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 oraz wprowadzono nowe uprawnienie dla Rady Ministrów, które polegają na:

1. uproszczeniu procesu budowlanego obiektów budowlanych związanych z przeciwdziałaniem COVID-19,
2. możliwości wstrzymania administracyjnych postępowań egzekucyjnych,
3. możliwości doręczenia stronom wydruków pism wydawanych przez organy administracji publicznej w formie dokumentu elektronicznego.

Przepisy dotyczące uproszczeń w procesie budowlanym utraciły moc 5 września 2020 r. na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Czy istnieje możliwość wstrzymania administracyjnego postępowania egzekucyjnego?

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzyso-

wych uprawnia Radę Ministrów do wstrzymania administracyjnych postępowań egzekucyjnych. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wstrzymać administracyjne postępowania egzekucyjne należności pieniężnych, określając w szczególności zakres terytorialny wstrzymania tych postępowań oraz okres, na który następuje to wstrzymanie, mając na względzie okres obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii w związku z COVID-19 oraz skutki nimi wywołane.

UWAGA!

W okresie wstrzymania mogą być dokonywane wypłaty z zajętego rachunku bankowego lub rachunku prowadzonego przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową.

Czy organy samorządów zawodowych mogą podejmować uchwały przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość lub w trybie obiegowym?

W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 kolegialne organy samorządów zawodowych, a także ich organy wykonawcze oraz inne organy wewnętrzne mogą podejmować uchwały przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość lub w trybie obiegowym. Uchwała podjęta w tym trybie jest ważna, gdy wszyscy członkowie danego organu zostali powiadomieni o treści projektu uchwały i terminie oddania głosu oraz w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa członków tego organu. W przypadku projektu uchwały dotyczącej wyborów dokonywanych przez organy samorządów zawodowych członków danego organu powiadamia się o imieniu i nazwisku kandydatów oraz o liczbie mandatów w danych wyborach.

UWAGA!

W przypadku gdy ustawa szczególna wymaga podjęcia uchwały w głosowaniu tajnym, organy danego samorządu zawodowego mogą znieść wymóg tajności głosowania w określonej sprawie.

Kiedy organ administracji publicznej doręczy wydruk pisma wydanego w formie dokumentu elektronicznego?

W przypadku pism wydanych przez organ administracji publicznej w formie dokumentu elektronicznego przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego, opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, zaawansowaną pieczęcią elektroniczną albo kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną, doręczenie może polegać na doręczeniu wydruku pisma uzyskanego z tego systemu odzwierciedlającego treść tego pisma, jeżeli strona lub inny uczestnik postępowania nie złożyła podania w formie dokumentu elektronicznego przez elektroniczną skrzynkę podawczą organu administracji publicznej, nie wystąpiła do organu administracji publicznej o takie doręczenie lub nie wyraziła zgody na doręczanie pism w taki sposób. Wydruk pisma stanowi dowód tego, co zostało stwierdzone w piśmie wydanym w formie dokumentu elektronicznego.

Jakie warunki musi spełniać wydruk pisma wydanego przez organ administracji publicznej w formie elektronicznej?

Wydruk pisma zawiera:

1. informację, że pismo zostało wydane w formie dokumentu elektronicznego i podpisane kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, ze wskaza-

niem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego osoby, która je podpisała, albo opatrzone zaawansowaną pieczęcią elektroniczną albo kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną,

2. identyfikator tego pisma, nadawany przez system teleinformatyczny, za pomocą którego pismo zostało wydane.

Wydruk pisma może zawierać mechanicznie odtwarzany podpis osoby, która podpisała pismo.

• POSTĘPOWANIE SĄDOWOADMINISTRACYJNE

Tarcza antykryzysowa 3.0 wprowadziła możliwość prowadzenia zdalnych rozpraw oraz zmiany w zakresie rozpoznawania skarg kasacyjnych przed Naczelnym Sądem Administracyjnym. Tak jak w ramach postępowania cywilnego, stworzono podstawy prawne do rozpoznawania niemal wszystkich spraw na posiedzeniu niejawnym. Wcześniej, od dnia wejścia w życie Tarczy antykryzysowej 2.0, obowiązywały przepisy, które uniemożliwiały przeprowadzanie rozpraw i posiedzeń jawnych, z wyjątkiem spraw pilnych. Aktualnie ustawodawca zrezygnował z tego rozwiązania na rzecz zdalnych rozpraw przed sądami administracyjnymi.

Skarga kasacyjna w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii

W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich w sprawach, w których strona wnosząca skargę kasacyjną nie zrzekła się rozprawy lub inna strona zażądała przeprowadzenia rozprawy, Naczelny Sąd Administracyjny może rozpoznać skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, jeżeli wszystkie strony w terminie 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze skierowania sprawy na posiedzenie niejawne wyrażą na to zgodę. Na posiedzeniu niejawnym w tych sprawach Naczelny Sąd Administracyjny orzeka w składzie trzech sędziów.

Zdalne rozprawy przed sądami administracyjnymi

W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich wojewódzkie sądy administracyjne oraz Naczelny Sąd Administracyjny przeprowadzają rozprawę przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie jej na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w niej uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, chyba że przeprowadzenie rozprawy bez użycia powyższych urządzeń nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w niej uczestniczących.

Posiedzenie niejawne przed sądami administracyjnymi

Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, a przeprowadzenie wymaganej przez ustawę rozprawy mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w niej uczestniczących i nie można przeprowadzić jej na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Na posiedzeniu niejawnym w tych sprawach sąd orzeka w składzie trzech sędziów.

3. WSTRZYMANIE ROZPOCZĘCIA I PRZERWANIE BIEGU TERMINU DO ZŁOŻENIA WNIOSKU O OGŁOSZENIE UPADŁOŚCI

§ **Podstawa prawna:** art. 15zzra ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2, w odpowiedzi na liczne wnioski środowisk prawniczych i przedsiębiorców wprowadziła rozwiązania w sprawie wstrzymania rozpoczęcia i przerwania biegu terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Kiedy bieg terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega przerwaniu?

Jeżeli podstawa do ogłoszenia upadłości dłużnika powstała w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, a stan niewypłacalności powstał z powodu COVID-19, bieg terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, o którym mowa w art. 21 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega przerwaniu. Po tym okresie termin ten biegnie na nowo.

Aktualnie dłużnik jest obowiązany do zgłoszenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości nie później niż w terminie 30 dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości.

Kiedy stan niewypłacalności powstaje z powodu COVID-19?

Jeżeli stan niewypłacalności powstał w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 domniemywa się, że zaistniał z powodu COVID-19.

Jakie skutki ma złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości dla innych terminów przewidzianych w ustawie – Prawo upadłościowe?

Jeżeli termin na zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości ustalany jest z uwzględnieniem zasad przedstawionych powyżej i wniosek o ogłoszenie upadłości zostanie złożony przez dłużnika w tym terminie, a brak jest wcześniejszego wniosku o ogłoszenie upadłości, określone przepisami ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe terminy, dla których obliczania znaczenie ma dzień zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości wydłuża się o liczbę dni pomiędzy dniem zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a ostatnim dniem, w którym wniosek ten winien być złożony stosownie do art. 21 ust. 1, lub odpowiednio art. 21 ust. 2a, ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, bez uwzględnienia postanowień ust. 1 niniejszego artykułu.

4. NIEKTÓRE ZMIANY W PRZEPISACH PRAWA MATERIALNEGO

Kodeks cywilny – nieważność umowy zobowiązującej do przeniesienia własności nieruchomości służącej zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych

Tarcza antykryzysowa 3.0 dodała do kodeksu cywilnego art. 387¹. Zgodnie z nim nieważna jest umowa, w której osoba fizyczna zobowiązuje się do przeniesienia własności nieruchomości służącej zaspokojeniu

jej potrzeb mieszkaniowych w celu zabezpieczenia roszczeń wynikających z tej lub innej umowy niezwiązanej bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub zawodową tej osoby, w przypadku gdy:

- wartość przenoszonej własności nieruchomości jest wyższa niż wartość zabezpieczanych tą nieruchomości roszczeń pieniężnych powiększonych o wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie od tej wartości za okres 24 miesięcy lub
- wartość zabezpieczanych tą nieruchomości roszczeń pieniężnych nie jest oznaczona lub
- zawarcie tej umowy nie zostało poprzedzone dokonaniem wyceny wartości rynkowej nieruchomości dokonanej przez biegłego rzeczoznawcę.

Zmiany w ramach prawa karnego

Tarcza antykryzysowa 1.0 zawiesiła bieg terminu przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii. Jednak z dniem wejścia w życie Tarczy antykryzysowej 3.0 rozpoczął się bieg przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia.

5. ZMIANY W DORĘCZANIU KORESPONDENCJI

Podstawa prawna: art. 15zuz¹–art. 15zuz¹⁰ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz art. 95 i 96 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2.

W przeciwieństwie do tzw. Tarczy antykryzysowej 1.0 kolejna tarcza antykryzysowa przewiduje zmiany w zakresie doręczania przesyłek poleconych. Już na etapie projektowania zmian rozwiązania te zostały określone jako przesyłka hybrydowa. Ponadto wprowadzono zmiany w zakresie zwrotu przez operatora pocztowego niepodjętych przesyłek.

Do dnia 30 września 2020 r. w ramach realizacji zadań przeciwdziałania COVID-19 powierzono Poczcie Polskiej S.A. świadczenie usługi pocztowej polegającej na przesyłaniu przesyłek poleconych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej na etapie doręczenia. Poczta Polska S.A. będzie świadczyć usługę przesyłki hybrydowej na podstawie ustalonego przez siebie regulaminu.

Czym są przesyłki hybrydowe?

Przez przesyłkę hybrydową rozumie się przyjęcie przesyłki poleconej, a następnie jej przemieszczenie i doręczenie w postaci dokumentu elektronicznego do adresata bez konieczności składania własnoręcznego podpisu.

UWAGA!

Przez przesyłkę poleconą rozumie się również przesyłkę poleconą z potwierdzeniem odbioru, pokwitowaniem odbioru albo elektronicznym potwierdzeniem odbioru.

Czy wszystkie przesyłki polecane mogą być przekształcone w przesyłki hybrydowe?

Przepisy o przesyłce hybrydowej mają zastosowanie do wszystkich przesyłek polecanych nadawanych na podstawie umów zawartych z wyznaczonym operatorem, bez względu na tryb, w jakim zostały zawarte te umowy.

Do kogo mogą być nadawane przesyłki hybrydowe?

Przesyłka hybrydowa jest przeznaczona dla podmiotów posiadających profil zaufany w rozumieniu art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Jakie warunki należy spełnić, aby można było otrzymać przesyłkę hybrydową?

Do dnia 30 września 2020 r. doręczenie przesyłki polecanej albo pisma za pokwitowaniem przez operatora pocztowego może nastąpić przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, jeżeli adresat wyrazi na to zgodę i upoważni operatora wyznaczonego do obioru przesyłek polecanych celem ich przetworzenia i doręczenia w postaci dokumentów elektronicznych na skrzynkę elektroniczną adresata. W upoważnieniu adresat uzgadnia z operatorem wyznaczonym sposób postępowania z odebranymi przesyłkami poleconymi.

Kiedy nie stosuje się przepisów o przesyłkach hybrydowych?

Ustawa przewiduje wyłączenia przedmiotowe i podmiotowe stosowania przepisów o przesyłce hybrydowej.

WYŁĄCZENIA PRZEDMIOTOWE:

Przesyłek hybrydowych nie stosuje się w przypadkach, gdy korespondencja nie może być doręczona elektronicznie ze względu na:

1. konieczność doręczenia niepodlegającego przekształceniu dokumentu utrwalonego w postaci innej niż elektroniczna lub rzeczy,
2. ważny interes publiczny, w tym istotne interesy państwa, a w szczególności jego bezpieczeństwo, obronność lub porządek publiczny,
3. opatrzenie tekstem plastycznym, odbitką pieczęci plastycznej, hologramem lub innym zabezpieczeniem, które nie może być odzwierciedlone w wyniku przekształcenia,
4. inne przyczyny techniczne.

Istnienie wyżej wymienionych przesłanek ma każdorazowo oceniać nadawca.

WYŁĄCZENIA PODMIOTOWE:

Przepisów o przesyłce hybrydowej nie stosuje się do przesyłek wysyłanych do ani wysyłanych przez:

1. sądy i trybunały,
2. prokuraturę i inne organy ścigania,
3. komornika sądowego.

Kiedy następuje skutek doręczenia przesyłki hybrydowej?

Datą doręczenia przesyłki jest data zapoznania się przez odbiorcę z dokumentem zamieszczonym na skrzynce elektronicznej adresata. W razie braku zapoznania się dokument uznaje się za doręczony po upływie 14 dni od zamieszczenia dokumentu.

Powiadomienie o doręczeniu

Operator wyznaczony przesyła na adres elektroniczny wskazany przez adresata zawiadomienie zawierające informację, że doręczono na skrzynkę elektroniczną adresata dokument elektroniczny.

Jakie obowiązki ma operator pocztowy podczas świadczenia usługi przesyłki hybrydowej?

Poczta Polska S.A., świadcząc usługę przesyłki hybrydowej:

1. jest obowiązana do zapewnienia jednoznacznej identyfikacji adresata będącego osobą fizyczną,
2. może zapewnić jednoznaczną identyfikację adresata lub osób uprawnionych do jego reprezentowania, w przypadku gdy adresat jest osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, o ile operator wyznaczony ma takie możliwości techniczne,
3. zapewnia w toku przekształcenia wykonanie z należytą starannością i jakością techniczną odwzorowania cyfrowego druku lub korespondencji zawartej w przesyłce listowej oraz koperty umożliwiające zapoznanie się z treścią dokumentu elektronicznego bez potrzeby weryfikacji tej treści z dokumentem w postaci papierowej,
4. zapewnia integralność dokumentu elektronicznego wytworzonego w wyniku przekształcenia.

Zgodnie z założeniami ustawy Minister Cyfryzacji do dnia 30 września 2020 r. zapewnia adresatowi będącemu osobą fizyczną możliwość uwierzytelnienia w systemie Poczty Polskiej S.A. za pomocą profilu zaufanego.

Czy nadawanie przesyłek hybrydowych wiąże się z dodatkową opłatą?

Zgodnie z ustawą dodatkowe czynności związane z doręczeniem przesyłki hybrydowej są zwolnione z opłaty.

Czy w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii Poczta Polska S.A. zwraca przesyłki do nadawcy?

W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii oraz w okresie 14 dni od dnia odwołania tych stanów operator pocztowy nie zwraca nadawcy przesyłki pocztowej, której w tym okresie nie mógł doręczyć adresatowi, także gdy obowiązek zwrotu przesyłki wynika z innych przepisów. Nie dotyczy to przesyłki niedoręczalnej w rozumieniu ustawy – Prawo pocztowe.

Czy w związku z wprowadzeniem stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii muszą odebrać przesyłkę pocztową w określonym terminie?

W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii oraz w okresie 14 dni od dnia odwołania tych stanów, operator pocztowy wydaje adresatowi przesyłkę pocztową, która nie została zwrócona nadawcy. Nie dotyczy to jednak przesyłek wysyłanych do ani wysyłanych przez:

1. sądy i trybunały,
2. prokuraturę i inne organy ścigania,
3. komornika sądowego.

Jakie są skutki nieodebrania pisma podlegającego doręczeniu za potwierdzeniem odbioru w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii?

Nieodebranych pism podlegających doręczeniu za potwierdzeniem odbioru przez operatora pocztowego, których termin odbioru określony w zawiadomieniu o pozostawieniu pisma wraz z informacją o możliwości jego odbioru przypadał w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, nie

można uznać za doręczone w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii oraz przed upływem 14 dni od dnia zniesienia tych stanów.

Kiedy pismo podlegające doręczeniu za potwierdzeniem odbioru może zostać uznane za doręczone w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii?

Tarcza antykryzysowa 2.0 wymienia postępowania, w których następuje skutek doręczenia w razie nieodebrania pism podlegających doręczeniu za potwierdzeniem odbioru. Są to:

- 1.** postępowania w sprawach o wydanie decyzji o pozostawienie nazwy domeny internetowej wykonywanej do urządzania gier hazardowych bez koncesji, zezwolenia lub dokonania zgłoszenia wymaganego przez ustawę w rejestrze,
- 2.** postępowania, o których mowa w dziale IIIB ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa,
- 3.** kontrole podatkowe, kontrole celno-skarbowe oraz postępowania podatkowe, jeżeli kontrole lub postępowania te wiążą się z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego,

Nie dotyczy to przesyłek wysyłanych do ani wysyłanych przez:

- a)** sądy i trybunały,
- b)** prokuraturę i inne organy ścigania,
- c)** komornika sądowego.

Opracował zespół Kancelarii Radców Prawnych BUJKO & SZTEJNA:

radca prawny Aleksandra Gajda

radca prawny Piotr Kania-Kaniowski

radca prawny Marcin Cierebiej

oraz aplikant radcowski Mateusz Wartalski

pod nadzorem radcy prawnego dr. Przemysława Sztejny

i radcy prawnego Wojciecha Bujko

Wydawca

Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji

Krajowej Rady Radców Prawnych

Al. Ujazdowskie 18 lok. 4

00-478 Warszawa

www.obsil.pl